

Civis Mundi artikelen gegroepeerd per onderwerp

Ontwikkelingssamenwerking

- Van Eijk T. (2010). [Neoliberalisme en de rol van religie in ontwikkelingssamenwerking](#). Civis Mundi Digitaal # 2, december 2010.
- Van Eijk T. (2011). [Achtergrond Aziatisch proces van modernisering](#). Civis Mundi Digitaal # 3, april 2011.
- Van Eijk T. (2012). [Ontwikkelingssamenwerking als westerse modernisering?](#) Civis Mundi Digitaal # 9, januari 2012.
- Van Eijk T. (2012). [Moet een van de rijkste en gelukkigste landen ter wereld bezuinigen op ontwikkelingshulp?](#) Civis Mundi Digitaal # 11, mei 2012.
- Van Eijk T. (2020). [Bespreking van: Sjoerd Zanen, Tong Mabior. In het gebied van de Boven-Nijl – tussen verleden en toekomst.](#) Civis Mundi Digitaal #95, maart 2020.
- Van Eijk T. (2020). [Journalistiek over mondiale samenwerking: het blad Vice Versa: Enige problematische aspecten van ontwikkelingssamenwerking.](#) Civis Mundi Digitaal #100, juli 2020.
- Van Eijk T. (2023). [Boeren in Peel en Kempen rond 1800 en in Sub-Sahara Afrika nu.](#) Commentaar op: Frans Aarts. *Boeren in Peel en Kempen omstreeks 1800*. Boekengilde, 2016. Civis Mundi Digitaal #137, augustus 2023.
- Van Eijk T. (2024). [Rationele én tegelijkertijd bevlogen politici gevraagd.](#) Commentaar op: Ellen Mangnus (2024). *Kijk niet weg. In gesprek met Jan Pronk*. Lemniscaat. Civis Mundi Digitaal #153, december 2024.
- Jan Pronk (2024). [Reactie op het artikel van Toon van Eijk.](#) Civis Mundi Digitaal #153, december 2024.
- Van Eijk T. (2025). [Idealisme in de praktijk. Kan het werken?](#) Commentaar op: Gert Jan Jansen & Luuk Bakker (red) (2025). *Wij deden ons best. 50 jaar Tropische Plantentelers. Verhalen tussen idealen en realiteit. 1975-2025*. Florae.nu. Civis Mundi Digitaal #159, juni 2025.

Collectief bewustzijn

- Van Eijk T. (2012). [Vervang de 'onzichtbare hand van de vrije markt' door de 'onzichtbare hand van het collectieve bewustzijn'](#). Civis Mundi Digitaal # 12, juli 2012.
- Van Eijk T. (2012). [Hoe krijgen we een Europese politieke unie?](#) Civis Mundi Digitaal # 12, juli 2012.
- Van Eijk T. (2016). [Evenwicht tussen verdraagzaamheid en onverdraagzaamheid. Maar hoe dan?](#) Civis Mundi Digitaal #41, november 2016.
- Van Eijk T. (2017). [Nationale identiteit en wereldburgerschap. Wat te doen?](#) Civis Mundi Digitaal # 45, april 2017.

Wat is bewustzijn?

- Van Eijk T. (2018). [De illusie van holistisch denken.](#) Civis Mundi Digitaal # 55, februari 2018.

Van Eijk T. (2019). [Het bewustzijnsbegrip bij Hans Komen. Commentaar op de serie: Bewustzijn, wat is dat? Het bewustzijnsbegrip door de eeuwen heen in filosofie en psychologie. Deel 1.](#) Civis Mundi Digitaal #81, april 2019 (I).

Van Eijk T. (2019). [Het bewustzijnsbegrip bij Hans Komen. Commentaar op de serie: Bewustzijn, wat is dat? Het bewustzijnsbegrip door de eeuwen heen in filosofie en psychologie. Deel 2.](#) Civis Mundi Digitaal #81, april 2019 (I).

Van Eijk T. (2026). [Het begrip bewustzijn bij Helena Bloem en Hans Komen.](#) Commentaar op hun boek *Bewustzijn als bron van leven*. Uitg. Quist (2025). Civis Mundi Digitaal #166, januari 2026.

Van Eijk T. (2022). [Hoe kan het 'Hersenbeest' tot ecologisch en maatschappelijk verantwoord gedrag komen?](#) Commentaar op: Slob Marjan. *Hersenbeest. Filosoferen over het brein en de menselijke geest*. Lemniscaat, 2017. Civis Mundi Digitaal #124, juli 2022.

Van Eijk T. (2024). [De maatschappelijke relevantie van meditatiepraktijken.](#) Commentaar op: Thomas Metzinger (2023). *Bewustzijnscultuur. Spiritualiteit, intellectuele integriteit en de planetaire crisis*. Uitgeverij Ten Have, Utrecht. Civis Mundi Digitaal #143, februari 2024.

Van Eijk T. (2025). [De samenhang tussen hersenen en geest.](#) Commentaar op: Cyriel Pennartz (2021). *De code van het bewustzijn. Hoe de hersenen onze werkelijkheid vormgeven*. Prometheus. Civis Mundi Digitaal #159, juni 2025.

Van Eijk T. (2025). [Bewustzijn als de grond van al het zijn?](#) Commentaar op: Amit Goswami. *The Visionary Window. A Quantum Physicist's Guide to Enlightenment*. Quest Books (2000). Civis Mundi Digitaal #164, november 2025.

Van Eijk T. (2025). [Een ontologie met alleen bewustzijn.](#) Commentaar op: Kastrop B. *Analytic Idealism: A consciousness-only ontology*. Doctoral Dissertation. Radboud University Nijmegen, 2019. Civis Mundi Digitaal #165, december 2025.

Wetenschapsfilosofie

Van Eijk T. (2015). [Waarachtige en onwaarachtige kennis op wetenschappelijk en religieus gebied.](#) Civis Mundi Digitaal # 33, oktober 2015.

Van Eijk T. (2018). [Het feit-waardedualisme in wetenschap en technologieontwikkeling.](#) Civis Mundi Digitaal #60, juni 2018.

Van Eijk T. (2018). Bespreking van: Cees Buisman. [De mens is geen plaag. Over het gevaar van een onttoverde wereld.](#) 2018. Civis Mundi Digitaal #61, juli 2018.

Van Eijk T. (2018). [Couwenbergs Integraal en Reductionistisch Denken: jazeker, maar hoe?](#) Civis Mundi Digitaal #70, oktober 2018.

Van Eijk T. (2018). [René Gabriëls over intellectuelen in Nederland: een terugblik.](#) Civis Mundi Digitaal #73, december 2018 (II).

Van Eijk T. (2019). [Hoe substantiële waarde-rationaliteit te realiseren? Commentaar op de serie over wetenschapsfilosofie van Piet Ransijn](#). Civis Mundi Digitaal #78, februari 2019 (II).

Ransijn P. (2019). [Reactie op Toon van Eijk over wetenschapsfilosofie en collectief bewustzijn](#). *Hoe substantiële rationaliteit te realiseren?* Civis Mundi Digitaal #79, maart 2019.

Van Eijk T. (2019). [Een grondige overdenking van veel gebruikte wetenschappelijke termen](#). Bespreking van: Gerard Jagers op Akkerhuis (2019). *ScienceBites. A fresh take on commonly used terms in science*. Wageningen Academic Publishers. Civis Mundi Digitaal #83, mei 2019 (I).

Van Eijk T. (2019). [Wat komt er na het constructivistisch paradigma?](#) Reactie op: Mathieu Wagemans: *Wetenschap als beschermer van illusies in beleid en rechtspraak. Een pleidooi voor vernieuwing van de wetenschap*. Civis Mundi Digitaal #83, mei 2019 (I).

Van Eijk T. (2023). [Energietechnologie, thermodynamica en bewustzijnsfilosofie](#). Commentaar op: Rob Cleven. *Pars Pro Toto. Energiespel als levensfilosofie*. Traktaat. OBS Publishing, 2018. Civis Mundi Digitaal #135, juni 2023.

Van Eijk T. (2023). [Een onzichtbare Dirigent in de symfonie van de natuur?](#) Commentaar op: Arie Sonneveld. *Boven tijd en toeval. Schepping en evolutie als open geheim*. Buijten & Schipperheijn Motief, 2022. Civis Mundi Digitaal #136, juli 2023.

Van Eijk T. (2025). [Kwantumfysica en wetenschapsfilosofie](#). Commentaar op: Adam Becker. *What is Real? The Unfinished Quest for the Meaning of Quantum Physics*. John Murray Publishers Ltd, London. 2018. Civis Mundi Digitaal #161, augustus 2025.

Ecologische filosofie

Van Eijk T. (2020). [Een symfonisch wereldbeeld](#). Bespreking van: Koo Van der Wal. *De symfonie van de natuur: Tableau van een kleurrijke en creatieve werkelijkheid*. Civis Mundi Digitaal #98, mei 2020.

Van Eijk T. (2020). [Wat ontbreekt in het landbouwdebat? Grondhoudingen naar de natuur](#). Civis Mundi Digitaal #101, augustus 2020.

Van Eijk T. (2020). Commentaar op: [Martin Drenthen. Hek. De ethiek van de grens tussen boerenland en natuurgebied](#). Uitgeverij Noordboek. Civis Mundi Digitaal #103, oktober 2020.

Van Eijk T. (2020). [Commentaar op Wim Zweers. Participeren aan de natuur](#). Civis Mundi Digitaal #104, november 2020.

Van Eijk T. (2020). [Bespreking van Jozef Keulartz. Boommensen](#). Civis Mundi Digitaal #104, november 2020.

Levenskunst

Van Eijk T. (2018). [Filosofie van het boerenverstand en de gemeenschappelijke grond](#). Bespreking van: Jan Warndorff. *Geen idee. Filosofie van het boerenverstand*. Uitgeverij Lemniscaat, 2017. Civis Mundi Digitaal # 56, maart 2018.

Van Eijk T. (2022). [Opnieuw en anders leren denken](#). Bespreking van: Jan Warndorff. *Ik ben de wereld. Anders denken in de 21e eeuw*. Rotterdam, Lemniscaat, 2021. Civis Mundi Digitaal #124, juli 2022.

Van Eijk T. (2026). [De verantwoordelijke mens gebruikt hoofd, hart en handen gelijktijdig](#). Commentaar op: John van der Horst. *Zinwijzer. Filosofische handreiking voor een zinvol leven*. Noordboek, 2025. Civis Mundi Digitaal #167, februari 2026.

Spinoza

Van Eijk T. (2019). [De 'God oftewel Natuur' \(Deus sive Natura\) van Spinoza](#). Commentaar op Jan de Boer. Civis Mundi Digitaal #88, augustus 2019.

Van Eijk T. (2020). [Commentaar op de interpretatie van Spinoza door Neerhoff en Bakker](#). Civis Mundi Digitaal #96, april 2020 (I).

Van Eijk T. (2021). [Spinoza over religie](#). Commentaar op: Yoram Stein (2019). *Spinoza's Theory of Religion. The Importance of Religion in Spinoza's Thought and Its Implications for State and Society*. PhD thesis, Universiteit Leiden. Civis Mundi Digitaal #106, januari 2021.

Van Eijk T. (2023). [Palestina en Israël: veel emotie, weinig medemenselijkheid en integriteit](#). Civis Mundi Digitaal #139, oktober 2023.

Spiritualiteit en religie

Van Eijk T. (2019). [Commentaar op 'Religie als Universeel Verschijnsel' van Neerhoff en Bakker](#). Civis Mundi Digitaal #86. Juni (II) 2019.

Van Eijk T. (2019). [Saamhorigheid en de spirituele dimensie](#). Aanvulling op: Patricia van Bosse: Een nieuw verhaal over saamhorigheid. Civis Mundi Digitaal #89, september 2019.

Van Eijk T. (2019). [Alan Watts: Kan je waarachtig gelukkig worden zonder iets te doen?](#) Civis Mundi Digitaal #89, september 2019.

Van Eijk T. (2020). [Het cultiveren van de verborgen bloei en de zichtbare vruchten](#). Bespreking van: Han F. de Wit. *De Verborgen Bloei. Over de psychologische achtergronden van spiritualiteit*. Kok Agora, Kampen. Civis Mundi Digitaal #98, mei 2020.

Van Eijk T. (2026). [De onuitputtelijke Otto Duintjer](#). Civis Mundi Digitaal #166, januari 2026.

Gedragsverandering

Van Eijk T. (2015). [Eenvoudig leven in een complexe wereld oftewel de paradox van eenheid-in-verscheidenheid](#). Civis Mundi Digitaal # 33, oktober 2015.

Van Eijk T. (2018). [Hoe zijn grensoverschrijdende complexe systemen te sturen?](#) Civis Mundi Digitaal #60, juni 2018.

Van Eijk T. (2018). Bespreking van: Ken Wilber. [Trump and a post-truth world](#). Shambala Publications, 2017. Civis Mundi Digitaal #63, augustus 2018.

Van Eijk T. (2020). [De Correspondent \(2018\). Dit was het nieuws niet. Hun uitgangspunten voorzien van commentaar.](#) Civis Mundi Digitaal #101, augustus 2020.

Van Eijk T. (2020). [Hoe komen we tot daadwerkelijke gedragsverandering?](#) Civis Mundi Digitaal #96, april 2020 (I).

Van Eijk T. (2020). [Goudsblom: Maatschappelijke dwang tot zelfdwang.](#) Civis Mundi Digitaal #96, april 2020 (I).

Van Eijk T. (2021). [De relatie tussen emoties, gevoelens, intuïtie en gedragsverandering.](#) Commentaar op: Arno Delmon et al. *Onze behoefte aan troost is onlesbaar. Op zoek naar de Ziel der Dingen.* LM Publishers, Edam, 2021. Civis Mundi Digitaal #114, september 2021.

Van Eijk T. (2023). [Actualiteit van de stoïcijnen. De zin en onzin van de stoïcijnse filosofie.](#) Commentaar op: Gerard Boter & Floris Leest. *Leven als stoïcijn. Of niet?* ISVW Uitgevers (2023). Civis Mundi Digitaal #141, december 2023.

Van Eijk T. (2024). [Verkiezingsuitslag: kuddegedrag en innerlijke leegte.](#) Commentaar op een aantal NRC artikelen over de verkiezingsuitslag. Civis Mundi Digitaal #142, januari 2024.

Van Eijk T. (2025). [De neoliberale economie overheerst de politiek.](#) Interview op De Correspondent met Mark Lievisse Adriaanse over zijn boek *Wat iedereen aangaat. Hoe de democratie wordt afgebroken en hoe we haar vernieuwen.* De Bezige Bij, 2025. Civis Mundi Digitaal #162, september 2025.

Van Eijk T. (2025). [Kan het nog goed komen met de wereld?](#) Commentaar op: Marten Scheffer. *De kanteling. Hoe samenlevingen kunnen veranderen.* Athenaeum-Polak & Van Genneep (2025). Civis Mundi Digitaal #163, oktober 2025.

Van Eijk T. (2025). [Pro-actief werken aan moraliteit.](#) Samenvatting van: Toon van Eijk. *Ethiek in het licht van bewustzijnsontwikkeling.* Lulu (2025). Civis Mundi Digitaal #163, oktober 2025.

Statuswedloop, consumentisme en economie

Van Eijk T. (2010). [Economie, statuswedloop en zelfregulering.](#) Civis Mundi Digitaal # 1, september 2010.

Van Eijk T. (2018). [Naar een op waarden gebaseerde economie.](#) Bespreking en analyse van: Arjo Klamer. *Doing the Right Thing: A Value Based Economy* (2017, 2nd ed.) London: Ubiquity Press. Civis Mundi Digitaal #58, mei 2018.

Van Eijk T. (2018). [Kritische kanttekeningen bij een nieuwe, ecomodernistische beweging.](#) Bespreking van: Marco Visscher en Ralf Bodelier (red.). *Ecomodernisme. Het nieuwe denken over groen en groei.* Nieuw Amsterdam (2017). Civis Mundi Digitaal #61, juli 2018.

Van Eijk T. (2020). [Sociale bedrijven: een paradox?](#) Commentaar op: Van der Velden F. (ED.) (2018). *Towards a fair and just economy. Social business as a transformational approach.* LM Publishers, Volendam. Civis Mundi Digitaal #102, september 2020.

Van Eijk T. (2021). [Ontgroeiing in een postkapitalistische economie](#). Bespreking van: Jason Hickel. *Minder is Meer. Hoe degrowth de wereld zal redden*. Berchem, België, Uitg. EPO 2021. [Vertaling van *Less is More. How Degrowth Will Save the World*. 2020] Civis Mundi Digitaal #116, november 2021.

Van Eijk T. (2026). [Ethische zelfregulering in de economie](#). Commentaar op: Markus Gabriel. *Goed doen. Hoe ethisch kapitalisme de democratie kan redden*. Ten Have, 2026. Civis Mundi Digitaal #168, maart 2026.

Landbouw en voedsel

Van Eijk T. (2017). [Toekomstige voedselzekerheid vereist onorthodoxe landbouwpolitieke keuzes en mentale transformatie](#). Civis Mundi Digitaal # 53, december 2017.

Van Eijk T. (2019). [Tovenaars en profeten in de landbouw: heel de wereld](#). Civis Mundi Digitaal #82, april 2019 (II).

Van Eijk T. (2019). [Kringlooplandbouw en Wageningen University & Research](#). Civis Mundi Digitaal #89, september 2019.

Van Eijk T. (2019). [Commentaar op: 'Landbouw met en zonder gif' door Piet Ransijn](#). Civis Mundi Digitaal #89, september 2019.

Van Eijk T. (2019). [Boerenprotest: veel emotie, weinig rede](#). Civis Mundi Digitaal #90, oktober 2019.

Van Eijk T. (2020). [Klimaatverandering, landbouw en filosofie](#). Civis Mundi Digitaal #100, juli 2020.

Van Eijk T. (2020). [Natuurinclusieve kringlooplandbouw, een fictie?](#) Civis Mundi Digitaal #102, september 2020.

Van Eijk T. (2022). [Het knagende geweten van een openhartige hoogleraar](#). Commentaar op: Imke de Boer. *Past het dier nog op ons bord?* Uitg. Noordboek, 2022. Civis Mundi Digitaal #125, augustus 2022.

Van Eijk T. (2022). [Schaduwdenkers, lichtzoekers en betrokkenheid-op-afstand](#). Commentaar op Louise O. Fresco. *Nieuwe spijswetten. Over voedsel en verantwoordelijkheid*. Uitg. Bert Bakker, Amsterdam, 2006. Civis Mundi Digitaal #125, augustus 2022.

Van Eijk T. (2023). [Een belangrijk WUR 2023 rapport over zes fundamentele dilemma's rond landbouw, voedsel en natuur in Nederland](#). Civis Mundi Digitaal #140, november 2023.

Van Eijk T. (2024). [Van der Ploeg ploegt onvermoeibaar voort](#). Bespreking van: J.D. van der Ploeg. *Gesloten vanwege stikstof. Achtergronden, uitwegen en lessen*. Uitgeverij Noordboek (2023). Civis Mundi Digitaal #142, januari 2024.

Van Eijk T. (2024). [Commentaar op artikelen over landbouw in Civis Mundi 150, september 2024](#). Civis Mundi Digitaal #151, oktober 2024.

Van Eijk T. (2025). [Waarom zijn de boeren boos?](#) Commentaar op: Dick Veerman & Elske Gravesteijn [red.](2025). *Daarom zijn boeren boos. De werkelijkheid achter de verhalen*. Prometheus. Civis Mundi Digitaal #160, juli 2025.

Klimaatcrisis

Van Eijk T. (2023). [Bewustzijnsverandering in dreigende tijden](#). Commentaar op: Wouter Kusters. *Schokeffecten. Filosoferen in tijden van klimaatverandering*. ISVW Uitgevers, 2023. Civi Mundi Digitaal #134, mei 2023.

Van Eijk T. (2023). [Tekortschietende ecotechnologie](#). Commentaar op: Erik Kaptein. *Fotosynthese 2.0 Een doorbraak in het klimaatdebat*. Leusden, ISVW, 2023. Civi Mundi Digitaal #135, juni 2023.